

**Қазақстан Республикасы экология және
табиғи ресурстар министрлігі**

«Қазгидромет» РМК

**Тау өзендері бойынша гидрометеорологиялық ақпараттар №27
(Жаңбыр генезисті сел қауіптілігінің күнделікті бюллетені)**

«12» маусымға 2024 ж.

(бюллетеннің әрекет ету аралығы «11» маусым күні 20 сағаттан «12» маусым күні 20 сағ. дейін 2024 ж.)

құрастырылған уақыты: 11.06.2024 ж.

Мекен жайы : Астана қ., Мәңгілік ел, 11/1
Алматы қ., Абай көшесі, 32

Кезекші синоптик:	Калманбаева Р.	тел.: 8(7172) 79-83-75	e-mail: ukpp@meteo.kz
Кезекші инженер-гидролог:	Букабаева А.	тел.: 8(7172) 79-83-94	e-mail: ugpastana@meteo.kz
СҮЗСББ басшысы:	Яфязова Р.	тел.: 8(727) 267-53-38	e-mail: seli@meteo.kz

**2024 жылғы «12» маусымға
ҚР таулы аудандары бойынша ауа-райы болжамы**

Іле Алатау	Кей жерлерде өткінші жаңбыр (1,0-5,0 мм), найзағай. Батыстан желі 9-14, найзағай кезінде екпіні 17-22 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 9-14, күндіз 19-24 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 7-12, күндіз 12-17 градус жылы
Күнгеі Алатау	Кей жерлерде өткінші жаңбыр (1,0-5,0 мм), найзағай. Батыстан желі 9-14, найзағай кезінде екпіні 17-22 м/с. Ауа температурасы түнде 9-14, күндіз 19-24 градус жылы.
Теріскей Алатау	Кей жерлерде өткінші жаңбыр (1,0-5,0 мм), найзағай. Батыстан желі 9-14, найзағай кезінде екпіні 17-22 м/с. Ауа температурасы түнде 9-14, күндіз 19-24 градус жылы.
Жетісу Алатау	Кей жерлерде өткінші жаңбыр (1,0-10,0 мм), найзағай. Оңтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 7-12, күндіз 19-24 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 4-9, күндіз 12-17 градус жылы.
Қырғыз Алатау	Күндіз өткінші жаңбыр (1,0-3,0 мм), найзағай болады. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, күндіз кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, күндіз 21-26 градус жылы болады.
Талас Алатау (Жамбыл облысы)	Күндіз өткінші жаңбыр (1,0-3,0 мм), найзағай болады. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, күндіз кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, күндіз 21-26 градус жылы болады.
Талас Алатау (Түркістан облысы)	Өткінші жаңбыр (1,0-3,0 мм), найзағай болады. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 8-13, екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 8-13, күндіз 18-23 градус жылы.
Өгем жотасы	Өткінші жаңбыр (1,0-3,0 мм), найзағай болады. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 8-13, екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 11-16, күндіз 21-26 градус жылы.
Маңғыстау таулары	Жауын-шашынсыз. Күндіз кей жерлерде шанды дауыл. Жел оңтүстіктен, оңтүстік-шығыстан, күші 9-14, күндіз кей жерлерде 17-22 м/с. Ауа температурасы түнде 25-30 жылы, күндіз 35-40 градус қатты ыстық.
Сауыр	Кей жерлерде жаңбыр (1,0-5,0 мм), найзағай. Жел батыстан, солтүстік-батыстан соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 15-20, күндіз 20-25 градус жылы.
Тарбағатай	Кей жерлерде жаңбыр (1,0-10,0 мм), найзағай, күндіз кей жерлерде бұршақ, дауыл. Жел солтүстік-батыстан соғады, күші 9-14, кей жерлерде екпіні 15-20, күндіз кей уақыттарда 23 м/с. Ауа температурасы түнде 16-21, күндіз 20-25, кей жерлерде 30 градус жылы.
Қазақстандық Алтай	Жаңбыр (1,0-10,0 мм), найзағай, түнде кей жерлерде қатты жаңбыр (15,0-16,0 мм), күндіз кей жерлерде бұршақ, дауыл. Жел батыстан, солтүстік-батыстан соғады, күші 9-14, кей жерлерде екпіні 15-20, күндіз кей уақыттарда 23 м/с. Ауа температурасы түнде 16-21, кей жерлерде 11, күндіз 20-25, кей жерлерде 29 градус жылы.

2024 жылғы 11 маусымдағы жағдай бойынша Іле Алатауының таулы өзендеріне шолу

Өткен тәулікте Іле Алатауының таулы өзендерінде жауын-шашын салдарынан, су деңгейінің көтерілуі бақыланды. Алматы қ. – Кіші Алматы ө., саға – Терісбұтақ ө., Таутүрген а. – Түрген ө. және Талғар қ. – Талғар ө. гидрологиялық бекеттерінде су деңгейі 3 см-ге дейін көтерілді. Температуралық фон 7°C-тан 23°C оң мән аралығында. 11 маусым күні сағат 5-те нөлдік изотерма 4281 м биіктікте болды.

**2024 ж. "10" маусымдағы
Іле Алатауының таулы өзендерінің режимі туралы мәліметтер**

№	Өзен	Пункт	Биіктік, м	Ауа температурасы, °С			Жауын-шашын, мм		Су деңгейі, см		Су өтімі, м ³ /с			Тәуліктегі су деңгейінің өзгерісі (8 сағ.), см	Лайлылық
				Макс. 10.06	Мин. 11.06	08 сағ. 11.06	Күндіз 10.06	Түнде 11.06	Орт. 10.06	08 сағ. 11.06	Орт. 10.06	Макс. 10.06	08 сағ. 11.06		
1	Кіші Алматы	Мыңжылқы МС	3017	13.9	7.1		2.4								
2	Кіші Алматы	Мыңжылқы МС ГБ	3017			9.0			264	263				0	*
3	Кіші Алматы	Тұйықсу а/б ГБ	2466			13.0			562	562				0	*
4	Кіші Алматы	Шымбұлақ МС	2200	20.6	12.4										
5	Кіші Алматы	Сарысай ө. сағасынан төмен ГБ	1928			18.0			276	276	2.39	2.39	2.39	0	*
6	Кіші Алматы	Медеу ГБ	1700			17.0			118	117				0	*
7	Батарейка	Просвещенец д/ү ГБ	1569			23.0			57	57	0.19	0.19	0.19	0	*
8	Кіші Алматы	Алматы қ. ГБ	1179			18.0			194	194	2.96	3.13	2.96	+1	*
9	Бұтақ	Бұтақ а. ГБ	1475			22.0			258	258				0	*
10	Үлкен Алматы	Көлден 1.1 км биіктікте ГБ	2654			15.0			312	310	1.82	2.12	1.53	0	*
11	Үлкен Алматы	Проходной ө. сағасынан 2 км жоғары ГБ	1471			23.0			274	274				0	*
12	Құмбел	саға ГБ	2150			19.0		2	93	93				0	0
13	Проходная	саға ГБ	1422			18.0			281	280	2.36	2.61	1.95	0	*
14	Терісбұтақ	саға ГБ	1362			21.0			218	221	1.48	1.48	1.62	+3	*
15	Қаскелен	Қаскелен қ. ГБ	1133			20.0			290	289	5.94	6.04	5.85	0	*
16	Түрген	Таутүрген а. ГБ	1054			23.0		5	111	113	8.44	8.44	9.25	+2	*
17	Есік	Есік қ. ГБ	1279			22.0			211	211				0	*
18	Талғар	Талғар қ. ГБ	1199			23.0		4	195	195				+1	*
19	Үлкен Алматы көлі	Көлдің солтүстік жағалауындағы ГБ	2500	17.2	9.2		0.5		-113	-112				+2	*
20	Баянкөл	Баянкөл а. ГБ				17.0			106	104				+4	*
21	Көктал	Аралтөбе а. ГБ				13.0			259	260	25.3	26.0	26.0	0	*
22	Мерке	Улбугуй қыс. ГБ							125	126	4.31	4.31	4.46	+1	*

Ескертпе:

* - деректер жок

«12» маусымға 2024 ж.

Қазақстанның таулы аумағындағы жаңбыр генезисті сел қауіптілігі туралы кеңес беру

Облыстар	Сел қауіпті аудандар	Гидрометеорологиялық жағдай
Алматы	Іле Алатауы	Маусымдық қар сызығы 3000 м биіктіктен жоғары орналасақан. Қар мен мұздықтардың еруі ұлғаюда. Нөлдік изотерма таңғы сағат 5-те 4281 м биіктікте болды. Орта таулы аймақта топырақтың ылғалдылығы жоғары. Кей жерлерде өткінші жаңбыр (1,0-5,0 мм), найзағай. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Күнгеі Алатауы	Маусымдық қар сызығы 3000 м биіктіктен жоғары орналасақан. Қар мен мұздықтардың еруі ұлғаюда. Кей жерлерде өткінші жаңбыр (1,0-5,0 мм), найзағай. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Теріскей Алатау	
Жетісу	Жетісу Алатауы	Маусымдық қар сызығы 3000 м биіктіктен жоғары орналасақан. Қар мен мұздықтардың еруі ұлғаюда. Кей жерлерде өткінші жаңбыр (1,0-10,0 мм), найзағай. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Жамбыл	Қырғыз Алатауы	Маусымдық қар сызығы 3000 м биіктіктен жоғары орналасақан. Қар мен мұздықтардың еруі ұлғаюда. Күндіз өткінші жаңбыр (1,0-3,0 мм), найзағай болады. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Талас Алатауы	Маусымдық қар сызығы 3000 м биіктіктен жоғары орналасақан. Қар мен мұздықтардың еруі ұлғаюда. Орта таулы аймақта топырақтың ылғалдылығы жоғары. Күндіз өткінші жаңбыр (1,0-3,0 мм), найзағай болады. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Түркістан	Талас Алатауы	Маусымдық қар сызығы 3000 м биіктіктен жоғары орналасақан. Қар мен мұздықтардың еруі ұлғаюда. Орта таулы аймақта топырақтың ылғалдылығы жоғары. Өткінші жаңбыр (1,0-3,0 мм), найзағай болады. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Өгем жотасы	
Маңғыстау	Маңғыстау таулары	Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Абай	Тарбағатай	Үздіксіз маусымдық қар сызығы жоқ, қар дақтары жатыр. Кей жерлерде жаңбыр (1,0-10,0 мм), найзағай, күндіз кей жерлерде бұршақ, дауыл. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Шығыс Қазақстан	Сауыр	Маусымдық қар сызығы шамамен 3000 м биіктікте орналасқан. Қар мен мұздықтардың еруі ұлғаюда. Кей жерлерде жаңбыр (1,0-5,0 мм), найзағай. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Қазақстандық Алтай	Орта таулы аймақ негізінен қар жамылғысынан босанды. Қар мен мұздықтардың еруі ұлғаюда. Жаңбыр (1,0-10,0 мм), найзағай, түнде кей жерлерде қатты жаңбыр (15,0-16,0 мм), күндіз кей жерлерде бұршақ, дауыл. Қарқынды, ұзақ жауын-шашын жауған кезде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтаңыз.

Сел қауіптілігінің деңгейі (5 Қосымша).

!!! Ескерту: Сел қауіпті ауданда тәртіп ережесін сақтаңыз (6 Қосымша).

Сел қауіптілігінің деңгейі

Сел қауіптілігінің деңгейлері	Сел қауіптілігінің деңгейін анықтайтын факторлар	Сел үдерісінің даму ықтималдылығы	Қауіптілік дәрежесі	Қорғау шаралары
	<p>Маусымдық қар сызығы жағдайының, ауа температурасының, топырақ ылғалдылығының, сұйық жауын-шашынның қарқындылығы мен ұзақтығының жоғары мәндері</p>	<p>Негізгі өзен аңғарында сел үдерісінің даму ықтималдығының жоғары болуы және негізінен таулардан шыға берісте сел массасының шөгуі</p>	<p>Өзен аңғарында және таулардан шыға берісте орналасқан халық пен шаруашылық объектілеріне үлкен қауіптілік</p>	<p>Халықты, мемлекеттік және шаруашылық басқару органдарын құлақтандыру</p>
	<p>Маусымдық қар сызығы жағдайының, ауа температурасының, топырақ ылғалдылығының, болжанатын сұйық жауын-шашынның мөлшерінің жоғары мәндері</p>	<p>Селдің негізгі өзен аңғарына шығу ықтималдығы және онда сел массасының шөгуі</p>	<p>Өзен аңғарында орналасқан халық пен шаруашылық объектілеріне потенциалды қауіптілік</p>	<p>Халықты, мемлекеттік және шаруашылық басқару органдарын құлақтандыру</p>
	<p>Сел қалыптасуының потенциалды ошақтары болған кезде төмен таулы аймақтағы салыстырмалы түрде төмен ауа температурасы, топырақтың ылғалдылығы, сұйық жауын-шашынның қарқындылығы мен ұзақтығы</p>	<p>Селдің пайда болу ықтималдығы шамалы</p>	<p>Төмен таулы аймақтағы селдің пайда болу аймағындағы адамдар үшін потенциалды қауіптілік</p>	<p>Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтау, «Абайлаңыз, сел қауіптілігі бар телім» ескерту қалқандарын назарға алу</p>
	<p>Төмен ауа температурасы, топырақтың ылғалдылығы, сұйық жауын-шашынның, сел пайда болу ошақтарының болмауы</p>	<p>Селдің қалыптасу жағдайлары жоқ</p>	<p>Қауіптілік жоқ</p>	

Ақпаратты пайдалану кезінде "Қазгидромет" РМК-ға сілтеме міндетті

Сел қауіптілігінің белгілері және Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелері

Тауларға баруды және тауда болуды жоспарлау кезінде ауа райы болжамын ескеру және дауылды ескертулерді қадағалау, сұрапыл апат қауіптілігіне уақытылы әрекет ету қажет.

Сел ағынының тереңдігі 40-50 м жетуі мүмкін (әсіресе арнаның бұрылыстарында), ағынның қозғалу жылдамдығы-5-10 м/с және одан жоғары (жекелеген жағдайларда 15-20 м/с дейін) болады. Егер адам сел ағынына түссе, өлімге алып келуі сөзсіз, сондықтан қауіпсіздік шараларын сақтау ерекше мәнге ие болады.

Қатты жауын-шашынның түсуінен туындаған сел қауіптілігінің белгілері

- ✓ Өзендегі судың шығыны мен лайлылығының күрт артуы.
- ✓ Өзен арнасының жоғарғы бөлігінде балшық шаңы бұлттының және гүрілдің пайда болуы.
- ✓ Селге жақын жерде топырақ беткейін шайқау.

Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелері

- ✓ Өзен арнасына (жайылмасына), құрғақ арнаға және көл бөгетіне жақын жерде демалуға және шатырлы лагерь құруға болмайды.
- ✓ Бақылаушыны алға қойыңыз, сонда ол алда не болып жатқанын көреді және төнген қауіп туралы ескертеді, сонымен қатар өзеннен су алуға барғанда.
- ✓ Сұйық жауын-шашынның қарқынды түсуі және сел қауіптілігінің басқа да белгілері кезінде өзен арнасынан (жайылмасынан), құрғақ арнадан алыстау және аңғардың баурайы бойынша 40-50 м жоғары көтерілу.
- ✓ Сел өткен кезде одан өзен арнасының бойымен қашуға болмайды, аңғардың баурайы бойымен 40-50 м жоғары көтерілу керек (сел тасқынынан тастар ұшуы мүмкін).
- ✓ Тік жартастар мен тік беткейлердің астында тоқтамаңыз (топырақ беткейінің шайқалуынан, сел жақын жерде, құламалар мен тастың түсуі болуы мүмкін).
- ✓ Сел өткеннен кейін өзен арнасына түспеу, өйткені арнада сел қайта қалыптасу мүмкін.
- ✓ Сел жүріп өткеннен соң беткейлердің сырғуынан, үзілген немесе салбырап тұрған электр сымдарынан, бүлінген газ магистралынан абай болған жөн.